

SCHULNACHRICHTEN.

Chronik der Anstalt.

Der jetzt beendigte Krieg hat in allen Welttheilen die Gemüther in Spannung erhalten. Auch auf das stille Schulleben konnte er nicht ohne Einfluss bleiben. Banges Erwarten, bevor die ersten Entscheidungen gefallen, freudige Aufregung, wenn der Telegraph Siege verkündete, bei vielen auch liebevolle Theilnahme für Angehörige, die im Felde standen, und alle die wechselnden Stimmungen, welche der mächtige Gang der Ereignisse hervorrief, mussten die Herzen der Knaben und Jünglinge um so stärker ergreifen, je reifer sie in der Entwicklung waren, und die angestrenzte Sammlung der Gedanken beeinträchtigen, welche der Unterricht und die Vorbereitung für den Unterricht erfordern. Die Verringerung der Lehrkräfte, sowie die dadurch bedingten Abänderungen im Lektionsplan brachten weitere Störungen in den geregelten Gang des Ganzen. So nöthigt uns denn der Rückblick auf den Zeitabschnitt, den dieser Bericht umfasst, zu dem Geständniss, dass wir Manches nicht erreicht haben, was wir erreichen wollten. Allein eine grosse Zeit übt an sich eine erziehende Wirkung aus. Wir dürfen daher wohl hoffen, dass in unseren Schülern das Stück Geschichte, welches sie durchlebt haben, Eindrücke hinterlassen hat, welche sie in das

WIADOMOŚCI SZKÓLNE.

Kronika Zakładu.

Wojna obecnie zakończona umysły we wszystkich częściach świata utrzymywała w ustawicznym rozprzężeniu. Nie pozostawała także i na spokojne szkolne życie bez wpływu. Tęskne oczekiwanie, nim pierwsze nastąpiło rozstrzygnięcie, radosne uniesienia, kiedy telegraf zwiastował zwycięstwa, u wielu także żywy współudział dla krewnych na polu bitwy się znajdujących, wszystkie te odmienne wrażenia, jakie wywoływał brzemienny tok wypadków, serca chłopców i młodzieńców tém żywiej zajmować musiały, im już byli dojrzałszymi i przeszkodzić natężonemu skupieniu myśli, jakie po nich wymaga nauka sama i przygotowanie do niej. Mniejsza liczba nauczycieli, jako i z tego powodu wynikłe zmiany w planie lekcji, wywołały dalsze nieregularności w zwyczajnym toku rzeczy. Tak więc pogląd na ubiegły okres czasu, jaki obejmuje niniejsze sprawozdanie, spowoduje nas do wyznania, że jeszcze wiele nie osiągnięto, co sobie za cel wytknęliśmy. Atoli czas wielki już sam przez się wychowuje i kształci. Spodziewać się zatem należy, że oddział historyi, jaki uczniowie nasi sami przeżyli, pozostawi w nich wrażenia, które towarzyszyć im będą w wieku dojrzałym, gdy będą mieli obowiązek obronienia tego, co krwią braci okupionem zostało.

Mannesalter hinübernehmen werden, wenn die Pflicht an sie herantritt, das zu wahren, was mit dem Blut unserer Brüder errungen ist.

Das Sommersemester wurde am 28. April eröffnet. An die Stelle des Herrn Pastor Borack, der einen längeren Urlaub genommen, trat Herr Hilfsprediger Rohrbach als evangelischer Religionslehrer für Secunda, Tertia und Quarta.

Am 22. Juni erfolgte die Beförderung des bisherigen Hilfslehrers Jaskulski zum ordentlichen Lehrer.

Der übliche gemeinsame Spaziergang fand, nachdem er der anhaltenden ungünstigen Witterung wegen, hatte verschoben werden müssen, am 4. Juli statt. Die Classen zogen in militärischer Ordnung unter Vorantritt eines Musikcorps nach dem bei Seefelde gelegenen Walde des Herrn Hemmann, welchem wir für die auf das Zuvorkommendste ertheilte Erlaubniss zu besonderem Dank verpflichtet sind, und verlebten hier unter Gesang, Spiel und gymnastischen Uebungen einen heiteren Nachmittag.

In Folge der Mobilmachung der Armee wurde Herr Jaskulski, der bereits den Feldzug des Jahres 1866 mitgemacht, während der Hundstagsferien zu den Fahnen einberufen. Aus demselben Grunde war der Lehrer am Progymnasium zu Rietberg, Herr Joerling, welchen der Magistrat behufs Vermehrung des Lehrpersonals als interimistischen Lehrer engagirt hatte, verhindert, am 1. October seine Thätigkeit zu beginnen.

Am 18. October schied der 3. ordentliche Lehrer Herr Dr. Bernheim aus dem Collegium und trat an die Friedrichsschule in Marienwerder über. In seine Stelle ist Herr Dr. Degen aufgerückt. Die 4. ordentliche Lehrerstelle ist noch nicht wieder besetzt. Die Lehrer der Anstalt, welche bereits die Lektionen des abwesenden Herrn Jaskulski übernommen hatten, auch noch für die Vertretung des Herrn Dr. Bernheim heranzuziehen, war unmöglich. Sehr erwünscht kam es daher, dass Herr Prediger Rohrbach und Herr Pfarrvikar Jaśinski

Pólcroce latowe rozpoczęło się d. 28. Kwietnia. Na miejsce pana pastora Boracka, który otrzymał był dłuższy urlop, nastąpił pomocniczy kaznodzieja pan Rohrbach jako nauczyciel religii ewangelickiej dla sekundy, tercy i kwarty.

Dnia 22 Czerwca mianowano dotychczasowego pomocniczego nauczyciela pana Jaskulskiego nauczycielem etatowym.

Dnia 4 Lipca odbyła się zwykła wspólna przechadzka, odłożona do tak późnej pory dla ustawniej złej pogody. W porządku militarnym z muzyką na czele wyruszyły klasy do boru pana Hemmana, leżącego pod Seefelde, któremu to panu za pozwolenie jak najuprzejmiej nam udzielone do wdzięczności szczególniej się poczuwamy, i tu przy śpiewie, zabawach i ćwiczeniach gimnastycznych, wesołe przepędziliśmy chwile.

W skutek mobilizacyi został p. Jaskulski, który w roku 1866 także był zaciągnięty, wśród wielkich feryi powołany pod chorągiew. Z téj samój przyczyny nie mógł nauczyciel przy progimnazjum w Rietberg, p. Joerling, którego Magistrat celem powiększenia liczby nauczycieli, jako nauczyciela intermistycznego powołał, udzielać lekcyi od 1 Października.

18 Października opuścił 3 nauczyciel etatowy, p. Dr. Bernheim collegium i przeszedł do szkoły Fryderyka w Kwidzynie. Jego posadę objął pan Dr. Degen. Posada 4 nauczyciela etatowego jeszcze nie jest obsadzoną. Niepodobnóm było obarczać nauczycieli zakładu, którzy już lekcyje p. Jaskulskiego przejęli, także zastępstwem p. Dr. Bernheim. Dla tego téż požądaném było dla zakładu oświadczenie p. kaznodziei Rohrbacha i księdza wikarego Jaśińskiego, którzy 9 resp. 19 godzin przejąć się ofiarowali.

sich bereit finden liessen, 9 resp. 19 vakante Unterrichtsstunden zu übernehmen.

Mit dem Schluss des 3. Quartals legte Herr Probst X. Wojczyński seine beinahe vierjährige Thätigkeit als katholischer Religionslehrer nieder. Die Anstalt statfete ihm an dieser Stelle den schuldigen Dank dafür ab, dass er neben den zahlreichen Geschäften seines geistlichen Amtes auch ihr seine Kraft gewidmet hat. Die katholischen Religionsstunden sind vorbehaltlich der Genehmigung der Aufsichtsbehörde einstweilen dem Herrn lic. Jasiński übertragen worden.

Am 12. Januar lief die erfreuliche Nachricht ein, dass der Herr Minister der geistlichen etc. Angelegenheiten die erste Lehrerstelle als Oberlehrerstelle anerkannt und den Herrn Dr. Beckhaus als Inhaber derselben zum Oberlehrer ernannt hat.

Am 9. März musste Herr Prediger Rohrbach, weil er als stellvertretender Garnisonpfarrer nach Posen versetzt wurde, den Unterricht am Progymnasium aufgeben. Die evangelischen Religionsstunden in Secunda, Tertia und Quarta hat von da ab Herr Pastor Borack wieder übernommen.

Der Geburtstag Sr. Majestät des Königs konnte auch in diesem Jahre, weil die Aula noch nicht vollendet ist, nur dadurch gefeiert werden, dass innerhalb der einzelnen Klassen von den Geschichtslehrern resp. Ordinarien auf die Bedeutung des Festes hingewiesen wurde.

Am 25. März kehrte Herr Jaskulski, der an den blutigen Kämpfen der Garde-Landwehr-Division vor Strassburg und Paris Theil genommen, in unsere Mitte zurück. Gott hat unsere heissen Wünsche erfüllt und ihn in seinen Schutz genommen. Die Schüler konnten es sich nicht versagen, die glückliche Ankunft ihres verehrten Lehrers festlich zu begehen. Sie zogen Abends 7½ Uhr mit Fackeln vor seine Wohnung, sangen die „Wacht am Rhein“ und liessen ihm dann durch eine Deputation einen Lorbeerkranz überreichen. Der Gesang „Heil Dir im Siegerkranz“ beschloss die schöne Feier.

Z końcem 3 kwartału zaprzestał ks. proboszcz Wojczyński po pracy prawie czteroletniej jako nauczyciel religii katolickiej przy zakładzie być czynnym. Zakład wynurza Mu niniejszém podziękę powinną, że mu obok rozlicznych zatrudnień stanu pasterskiego, także Swe siły ofiarował. Lekcyje religii katolickiej oddano księdzu lic. Jasińskiemu z zastrzeżeniem przyzwolenia władzy nadzorczej.

12. Stycznia nadeszła radosna nowina, że pan minister Oświaty publicznej i t. d. uznał pierwszą posadę nauczycielską jako posadę nauczyciela wyższego, a p. Dr. Beckhans jako obejmującego tę posadę mianował.

9 Marca zmuszony był pan kaznodzieja Rohrbach, który jako tymczasowy kaznodzieja garnizonowy do Poznania powołany został, zaprzestać udzielania lekcyi przy progimnazjum. Lekcyje religii ewangelickiej w klassie II., III. i IV. przejął od tego czasu p. pastor Borack.

Urodziny Jego Królewskiej Mości nie mogły także i w tym roku z przyczyny nieukończenia gmachu szkólnego być obchodzone, i dla tego w każdej klassie zwrócili uwagę uczni nauczyciele historii lub ordynaryusze na ważność tej uroczystości.

25. Marca powrócił p. Jaskulski, który w krwawych walkach gwardyi landwery pod Strassburgiem i Paryżem miał udział, do naszego grona. Bóg wysłuchał prośb naszych i przyjął go pod Swą obronę. Uczniowie nie mogli się powstrzymać, by nie obchodzić solennie szczęśliwego powrotu swego szanownego nauczyciela. Wieczorem o 7½ godzinie wyruszyli z pochodniami przed jego mieszkanie, śpiewali „die Wacht am Rhein“ i wręczyli mu przez deputacyą wieniec laurowy. Pieśń „Heil Dir im Siegerkranz“ zakończyła piękną tę uroczystość.

Das Lehrercollegium der Anstalt ist gegenwärtig zusammengesetzt, wie folgt:

1) Dr. Schaefer, Rektor; 2) Dr. Beckhaus, Oberlehrer; 3) Dr. Tabulski, 1. ord. Lehrer; 4) Dr. Degen, 2. ord. Lehrer; 5) 3. ord. Lehrer (vacat); 6) Jaskulski, 4. ord. Lehrer; 7) Ratsch, Lehrer der Vorschule; 8) Pastor Borack, ev. Religionslehrer; 9) katholischer Religionslehrer (vacat); 10) Hauptlehrer Kuntze, jüdischer Religionslehrer; 11) Pfarrvikar lic. Jasiński, interimistischer Lehrer; 12) Lehrer Gürke, interimistisch als Schreiblehrer beschäftigt.

Kollegium nauczycieli Zakładu składa się obecnie:

1. Dr. Schaefer, jako rektor; 2. Dr. Beckhaus, nauczyciel wyższy; 3. Dr. Tabulski, 1 nauczyciel etatowy; 4. Dr. Degen, 2 nauczyciel etatowy; 5. 3 nauczyciel etatowy (vacat); 6. Jaskulski, 4 nauczyciel etatowy; 7. Ratsch, nauczyciel klasy przygotowawczej; 8. pastor Borack, nauczyciel religii ewangelickiej, 9. nauczyciel religii katolickiej (vacat); 10. nauczyciel główny Kuntze, nauczyciel religii żydowskiej, 11. wikary X. lic. Jasiński, nauczyciel tymczasowy; 12. nauczyciel Gürke, tymczasowo jako nauczyciel kaligrafii zatrudniony.

Aus den Verfügungen der Behörden.

30. April. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium empfiehlt die v. d. Launitz'schen Wandtafeln zur Veranschaulichung antiken Lebens und antiker Kunst.

26. Juli. Dasselbe empfiehlt die bei Gustav Hempel in Berlin erschienene Mass- und Gewichtsordnung für den Norddeutschen Bund, sowie die Eich-Ordnung von Dr. Kletke.

21. Dezember. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium theilt mit, dass der Herr Minister die Reklamation des Lehrers Jaskulski als voraussichtlich erfolglos nicht weiter befördern kann.

29. Dezember. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium verlangt Vorschläge zur Regelung der Ferien des Progymnasiums. Als Gesichtspunkt soll dabei festgehalten werden, dass die Gesamtdauer derselben 10½ Woche nicht überschreitet, wobei der Busstag, der Himmelfahrtstag und der Geburtstag Sr. Maj. des Königs nicht mitzurechnen sind. In den Simultananstalten soll, wenn die Anzahl der katholischen Schüler eine geringe ist, an den katholischen Festtagen der Unterricht nicht ausfallen, während den katholischen Schülern freisteht, in der Schule nicht zu erscheinen, wenn da-

Z rozporządzeń Władz.

Dnia 30 Kwietnia. Kr. prowincjonalne kolegium szkolne zaleca ścienne karty v. d. Launitza, przedstawiające życie starożytnych i ich sztukę.

Dnia 26 Lipca. Toż samo zaleca u Gustawa Hempla w Berlinie wydany porządek miar i wag dla Związku Północno-niemieckiego.

Dnia 26 Grudnia. Kr. prowincjonalne szkolne kolegium donosi, że pan minister reklamacy nauczyciela pana Jaskulskiego jako widocznie bezskutecznej nadal wspierać nie może.

Dnia 29 Grudnia. Kr. prowincjonalne kolegium szkolne żąda przedłożenia propozycji względem uporządkowania wakacyi progimnazjalnych. Przytem głównie uwzględnionem być ma, że na ferye wogóle nie więcej jak 10½ tygodnia ma być wyznaczonem z wyjątkiem dnia pokuty, wniebowstąpienia Pańskiego i urodzin JKMości. Jeżeli liczba uczniów katolickich jest szczupłą, podczas świąt katolickich przy zakładach symultanych lekcyje nie mają wypadać, zostawiając wtedy katolickim uczniom uczęszczanie lub nie uczęszczanie do szkoły do woli; jeżeli zaś liczba uczniów katolickich jest zna-

gegen die Zahl der katholischen Schüler eine erhebliche ist, zwar ausfallen, dagegen die $1\frac{1}{2}$ Wochen, welche jene Feiertage zusammen ausmachen, von den $10\frac{1}{2}$ Wochen in Abzug gebracht werden.

28. Februar. Königl. Provinzial-Schul-Collegium fordert Notizen über die Betheiligung der Lehrer und Schüler des Progymnasiums am deutsch-französischen Kriege.

czna, lekcyje podczas świąt wypadają, natomiast $1\frac{1}{2}$ tygodnia, który to czas święta te razem wzięte wynoszą odjęte być mają od $10\frac{1}{2}$ tygodni wakacyjnych.

Dnia 26 Lutego. Kr. prowincyalne szkolne collegium żąda przesłania notatek o udziale uuczycieli i uczniów progimnazym w wojnie niemiecko-francuzkiej.

Lehrverfassung der Secunda u. Tertia.*)

Evangelische Religion.

Secunda und Tertia combinirt 2 St. Das 3., 4. und 5. Hauptstück durchgenommen, das 1. und 2. repetirt. Die Sontagsevangelien vom 1. Advent bis zum Sonntag palmarum, sowie die 14 ersten Capitel des Evangeliums Lucä gelesen und erläutert.
Rohrbach.

Katholische Religion.

Secunda, Tertia und Quarta combinirt 2 St. Glaubens- und Sittenlehre: Lehre von Gott, Glaube, den Engeln und vom Gewissen, Kirchengeschichte, Geschichte der Christenverfolgung unter den römischen Kaisern, Häresieen in den ersten drei Jahrhunderten. I—III. Quartal Wojczyński. IV. Quartal Jasiński.

Deutsch.

Secunda 2 St. Correctur und Besprechung der Aufsätze. Anleitung zum Disponiren. Erklärung und Deklamation Schillerscher Balladen. Wiederholungen aus Herders Cid. Lektüre aus dem Nibelungenlied und aus den Liedern Walthers von der Vogelweide nach der Auswahl des Lesebuches.

Die Themata zu den Aufsätzen waren:

*) Die Lehrverfassung der übrigen Klassen ist aus den im letzten Programm darüber gegebenen Mittheilungen ersichtlich. In den eingeführten Lehrbüchern ist keine Aenderung eingetreten.

Rozkład nauk klasy II. i III.*)

Religia ewangelicka.

W klasie II. i III. kombinowana 2 godziny. Rozdział 3 4 i 5; powtórzono rozdział 1 i 2. Czytano i rozbierano Ewangelię, przypadające na niedziele od pierwszej niedzieli Adwentu aż do Palmowej, tudzież 14 Rozdziałów Ewangelii Św. Łukasza.
Rohrbach.

Religia katolicka.

Klasa II., III. i IV. były połączone; 2 godz. nauka wiary i obyczaj: nauka o Bogu, Wierze, o Aniołach i sumieniu, Historia kościelna, Historia prześladowań Chrześcian pod cesarzami Rzymian; herezye w pierwszych trzech stuleciach. I.—III. kwartału X. Wojczyński, IV. kwartał X. Jasiński.

Język niemiecki.

Klasa II. Poprawianie i rozbiór prac piśmiennych. Cwiczenia w rozkładzie tematów. Objasnienie i deklamacya ballad Szyllera. Powtórzenie ustępów z Cyda Herdera. Czytano ustępy Nibelungów i pieśni „Waltera von der Vogelweide“ podług wzorów książki podręczny. Zadania prac piśmiennych były następujące:

*) Rozkład nauk reszty klas zobacz w programmach ostatnich. Co się tyczy książek dawniej zaprowadzonych, nie zaszła żadna zmiana.

1. Der Tropfen höhlt den Stein. — 2. a. Eine Vergleichung zwischen dem Ritter in Schillers „Kampf mit dem Drachen“ und dem Knappen in Schillers „Taucher“. b. Wodurch verwirkt der Knappe in Schillers „Taucher“ sein Leben? — 3. Der König in Schillers „Taucher“ und der Grossmeister in Schillers „Kampf mit dem Drachen“. — 4. Uebersetzung von Hom. Od. XIX, 508—558. Eine metrische Uebung. — 5. a. Darlegung des Inhalts von Ciceros Schrift über das Greisenalter. b. Die Vernichtung der spartanischen Mora durch Iphikrates (nach Xen. Hell. IV, 5.) — 6. a. Arbeit macht das Leben süß. b. Keine Rose ohne Dornen. — 7. a. Die Rüstung zum Freiermord. b. Der Bogen des Odysseus. — 8. Aeneas in der Unterwelt (nach Virg. Aen. Buch VI. — 9. a. Die Erinnerung, eine Freundin des Guten und eine Quälerin des Bösen. b. Es wird kein Meister geboren. Beckhaus.

Tertia 2 St. Prosaische und poetische Stücke des Lesebuchs erläutert und ihr Stoff zu Uebungen im mündlichen Ausdruck benutzt. Deklamationsübungen. Besprechung der anzufertigenden Aufsätze nach Inhalt und Disposition.

I—III. Quartal Bernheim. IV. Quartal Schaefer.

Klassa III. 2 godz. Objasniano ustępy prozy i poezyi książki podręcznej i używano treści do ćwiczeń ustnych. Ćwiczenia w deklamacyi. Rozbior prac piśmiennych co do treści i rozkładu.

I—III. ćwierćrocza Bernheim. IV. ćwierćrocze Schaefer.

Polnisch.

Secunda 2 St. Polnische Abth. Verbum, einfache und zusammengesetzte Sätze. Die Lehre von der Dichtkunst nach Cegielski, Deklamation, Lektüre: Marya Malczewskiego.

Themata zu den Aufsätzen:

1. Upadek Kartaginy był przepowiednią upadku Rzymu. 2. Żle nabyte nie dobrze bywa pożyte. 3. Wielkość narodów z wielkich rodzi się mężów (w klassie.) 4. Krótki rys panowania Bolesława Chrobrego. 5. W słowach tylko chęć widzimy, w działaniu potęgę; trudniej dobrze dzień przeżyć, jak napisać księgę (Mickiewicz). 6. Charakterystyka Miecznika w powieści ukraińskiej Malczewskiego „Marya.“ 7. Różnica między pięknem natury a pięknem sztuki. 8. Największą stratą jest strata czasu (w klassie). 9. Różnica między klassyczością a romantyczością w poezyi polskiej. 10. Z jakich powodów przyznajemy wyższość prawom Solona nad prawami Likurga. 11. Co jest istotą poezyi opisowej i w czym się różni od poezyi lirycznej i dramatycznej (w klassie).

Deutsche Abtheil.: Elementarbuch von Schönke und Woliński 34—44. Uebersetzungen aus Popliński's Wybór. Memoriren; Schriftliche Arbeiten. Tabulski.

Latein.

Secunda 10 St. Grammatik: Pronomen reflexivum, consecutio temporum, oratio obliqua repetit. Tropen und Figuren, Wortstellung, unklassische Ausdrücke und Wortverbindungen. Lektüre: Vergil. Aen. IV., V., VI. Cicero de

Język polski:

Klassa II. Oddział polski: Nauka o słowie, o zdaniu pojedynczym i złożonym. Nauka poezyi podług Cegielskiego, deklamacya; czytano Marya Malczewskiego.

Zadania prac piśmiennych były następujące:

Oddział niemiecki: Tłómaczono książkę podręczną Schönke i Wolińskiego, §. 34—44. i ustępy z Wyboru Poplińskiego. Deklamacye; ćwiczenia piśmienne. Tabulski.

Język łaciński.

Klassa II. 10 godz. Z gramatyki: Powtórzono naukę o zaimku zwrotnym, następstwie czasów, oratio obliqua. O figurach retorycznych, następstwie wyrazów, o wyrazach nieklassycznych i połączenie wyrazów. Czytano Virgil. Aen. IV., V., VI.;

senectute, Liv. III, 1—50. (Im Anschluss daran Einzelnes aus den römischen Staatsalterthümern.) Wöchentlich ein Extemporale oder Exercitium. Alle 14 Tage eine metrische Uebung. Ein freier Aufsatz: senibus ingenia manere exemplis demonstratur. Schäfer.

Tertia 10 St. Grammatik: Wiederholung des Pensums der Quarta. Berger § 232—344 (mit Auswahl) Lectüre: Caes. b. Gall. V., 20—VII, 7a. Ovid met. 900 Verse gelesen. (140 memorirt.) Prosodie und Metrik. Wöchentliche Extemporalien oder Exercitien und mündliche Uebersetzungen aus Süpffe I. in Unter-Tertia, Süpffe I. und II. in Ober-Tertia. Beckhaus.

Griechisch.

Secunda 6 St. Grammatik: Wiederholung der unregelmässigen Verba, die Casuslehre und die Lehre vom Artikel. Repetition des Vocabularium von Kübler. Lectüre: Xen. Hell. II, 1—3, IV, 5 bis zu Ende und V. Herodot I, 140—216. Hom. Od. XIX.—XXIV. (200 Verse memorirt.) Beckhaus.

Tertia 6 St. Das Pensum der Quarta wiederholt und erweitert, die Formenlehre vervollständigt bis zu den Verbis auf μ und den anomalis. Vocabellernen nach Kübler. Alle 14 Tage ein Extemporale oder Exercitium, zum Theil aus Franke. Lectüre: Xen. an. II.; im letzten Vierteljahr Hom. Od. XI. Einiges aus Xenophon ex tempore übersetzt. Eine Anzahl Homerverse memorirt. Degen.

Französisch.

Secunda 2 St. Unregelmässige Verba repetirt. Die Lehre vom Subjonctif und von den Pronoms. Lectüre aus Rollin, histoire ancienne (Göbelsche Sammlung). Extemporalien alle drei Wochen. Schäfer.

Tertia 2 St. Plötz, Elementarbuch von § 74 bis zu Ende. Lectüre aus dem Anhang. Plötz. Schulgrammatik: aus Abschnitt I. und II. Correctur der schriftlichen Uebungen. Beckhaus.

Cicero de senectute, Liv. III. 1—50 (w. polüczeniu z urzädzzeniami politycznymi starych Rzymian). Pisano tygodniowo extemporale lub exercitium. Co 2 tygodnie ćwiczzenia metryczne. Wypracowanie: senibus ingenia exemplis demonstratur.

Schaefer.

Klassa III. 10 godz. Z grammatyki: Powtórzenie pensum Klasy IV. Berger § 232—344 (w wyjątkach). Czytano: laes. bell. Gall. V, 20—VII 70. Ovid. met. 900 wierszy. 140 wierszy uczono się na pamięć. O prozodyi i metryce. Tygodniowo extemp. lub exercitium i tłumaczenie ustne z Sumpfego I w klasie III. niższej, w wyższej I i II.

Beckhaus.

Język grecki.

Klassa II. 6 godz. Z grammatyki: Powtórzenie słów nieregularnych, nauka o formach i artykule. Powtórzenie wokablaryum Küblera. Czytano: Xen. Hell. II, 1—3, IV, 8 aż do końca i V. Herodot I, 140—516. Hom. Od. XIX—XXIV (200 wierszy uczono się na pamięć). Beckhaus.

Klassa III. 6 godz. Powtórzono pensum IV. i wzięto je specjalniej, tudzież naukę o formach aż do słów na μ i anomaliiów. Uczono się wokabuł podług Küblera. Co 2 tygodnie pisano extemp. lub pracę domową częściowo z Franckiego. Czytano: Xen. An. II. w ostatnim kwartale Hom. Od. XI. Niektóre ustępy z Ksenofonta tłumaczono bez przygotowania, i uczono się wierszy z Homera na pamięć. Degen.

Język francuzki.

Klassa II. 2 godz. Powtórzenie słów nieregularnych. Nauka o trybie łączącym i o zaimkach. Czytano Rollina, histoire ancienne (Zbiór Göbla). Co 3 tygodnie extemporale. Schaefer.

Klassa II. 2 godz. Tłumaczono Ploetza Elementarbuch od § 74 oż do końca. Czytano dodatek. Grammatyka Ploetza z oddziału I. i II. Poprawianie prac piśmiennych. Beckhaus.

Geschichte und Geographie.

Secunda 3 St. Griechische Geschichte und Geographie des alten Griechenlands.

Beckhaus.

Tertia 3 St. Von der Reformation bis zum westfälischen Frieden. Brandenburgisch-Preuss. Geschichte bis zum Tode Friedrichs des Grossen.

Schäfer.

Mathematik.

Secunda 4 St. Potenzen, Wurzelgrössen, Gleichungen ersten und zweiten Grades mit einer und mit mehreren Unbekannten, Synthesis der Gleichungen, arithmetische und geometrische Reihen, Exponentialgleichungen, Logarithmen. In der Planimetrie: Kambly IV., V., VI. und Constructionsaufgaben. — Ebene Geometrie nebst Anwendung derselben auf die Flächenberechnung. Wöchentlich eine schriftliche Arbeit.

Tabulski.

Tertia 3 St. Die vier Species mit algebraischen Zahlengrössen, Lehre von den Potenzen mit ganzen, gebrochenen und negativen Exponenten, Wurzelgrössen. — Lehre von den Dreiecken, Parallelogrammen und vom Kreise. Vergleichung des Flächeninhalts geradliniger Figuren. Constructionsaufgaben

Tabulski.

Physik.

Secunda 1 St. Die mechanischen Eigenschaften der festen, flüssigen und luftförmigen Körper durch vielfache Versuche erläutert.

Tabulski.

Turnen.

Während eines Theils des Sommers wurde zum ersten Male ein geregelter Turnunterricht sämtlicher Classen unter Leitung des Herrn Oberlehrer Dr. Beckhaus gehalten.

Historia i Geografia.

Klasa II. 3 godz. Historia grecka i geografia starej grecyi.

Beckhaus.

Klasa III., 3 godz. Od reformacyi aż do pokoju westfalskiego. Historia brandenbursko-pruska aż do śmierci Frydryka Wielkiego.

Schaefer.

Matematyka.

Klasa II., 4 godz. Nauka o potęgach i pierwiastkach, równania pierwszego i drugiego stopnia, z jedną i więcej nieznanymi; ustawianie równań; o szeregach arytmetycznych i geometrycznych, równania expon., logarytmy. Z planimetrii: kambly IV., V., VI. i zadania konstrukcyi figur. Geometrya w płaszczyźnie tudzież użycie téjże do obrachunku płaszczyzny. Co tydzień praca piśmienna.

Tabulski.

Klasa III. 3 godz. Cztery działania ilościami algebraicznymi. Nauka o potęgach z exponentami całymi i negat; pierwiastki.— O trójkątach, równoległobokach i o kole. Porównanie płaszczyzn figur prostokreślnych. Zadania pism.

Tabulski.

Fizyka.

Klasa II. 1 godz. rozbierano własności mechaniczne ciał stałych, płynnych i powietrzno-płynnych wielorakimi experimentami.

Tabulski.

Turnieje.

Pod przewodnictwem nauczyciela wyższego p. Beckhaus odbywały się turnieje przez pewną część lata.

Bibliothek und physikalisches Cabinet.

Für die Lehrerbibliothek wurden aus den etatsmässigen Mitteln Werke meist historischen oder pädagogischen Inhalts angeschafft. Für die Auswahl der in die Schülerbibliothek aufzunehmenden Bücher wurde Högg, Verzeichniss der von den höheren Bildungs-Anstalten Westfalens für Schüler-Bibliotheken empfohlenen Werke zu Grunde gelegt.

Für das physikalische Kabinet wurde angeschafft: eine Luftpumpe mit 2 Glasstiefeln, Barometerprobe, Grassmannschen Hahn und Recipienten, ein Gefrierapparat für die Luftpumpe, eine Atwoodsche Fallmaschine nebst Secundenpendel, ein paar communicirende Röhren mit Ventil, ein Modell einer Saug- und Druckpumpe aus Glas, ein Apparat zur Anstellung des Toricellischen Versuchs, ein Apparat zur Erläuterung des Archimedischen Principis, ein Seegnersches Wasserrad, ein Heronsball und ein Heronsbrunnen aus Glas, ein Becher des Tantalus, ein Apparat zur Erläuterung der Erscheinung der Endosmose, eine Tarirwage nebst einem Satz Gewichte, ein Zimmerbarometer nebst Thermometer, ein Fensterthermometer auf Spiegelglas mit 2 Scalen, ein Badethermometer auf Milchglas.

Frequenz der Anstalt.

Nach Angabe des letzten Programms wurde das Progymnasium am Schluss des Schuljahres 1869/70 von 184 Schülern besucht. Während 1870/71 sind abgegangen aus:

	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Summa
	9	11	8	4	5	5	42
neu aufgenommen in	4	5	6	2	pryjęto do klasy		
					13	12	42

Liczba uczniów.

Podług ostatniego programu odwiedzało Progymnazjum przy końcu roku szkolnego 1869/70 184 uczni. Wśród roku 1870/71 odeszło z klasy

Innerhalb der einzelnen Quartale gestaltet sich die Frequenz in folgender Weise:

Wśród pojedynczych kwartałów była frekwencya następująca:

Quartal w kwartale	Bestand było	Abgang odeszło	Zuwachs przybyło	Summa razem
I.	184	—	17	195
II.	195	—	6	193
III.	193	—	10	190
IV.	190	—	9	184

Von den 184 Schülern des jetzigen Bestandes sind:

Z 184 uczni obecnie zakład zwiedzających są:

	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Summa
Evangelische	3	22	14	23	27	8	97 evang.
Katholiken	6	6	8	10	9	6	45 katol.
Israeliten	5	5	3	9	18	2	42 żydów
	14	33	25	42	54	16	184
Einheimische	7	21	12	22	33	13	108 miejsc.
Auswärtige	7	12	13	20	21	3	76 zamiejsc.
	14	33	25	42	54	16	184

Schlussbemerkung.

Das gegenwärtige Schuljahr wird Dienstag, den 4. April geschlossen. Das neue beginnt Dienstag, den 18. April. Meldungen neuer Schüler werden Montag, den 17. April von 9—12 Uhr Vormittags von mir angenommen.

Rogasen, den 28. März 1871.

Zakończenie.

Obecny rok szkolny kończy się we Wtorek 4 Kwietnia. Nowy rozpocznie się we Wtorek 18 Kwietnia. Zgłoszenia się uczniów przyjmuje się w Poniedziałek 17 Kwietnia od 9—12 godź. przed południem.

Rogoźno, dnia 28 Marca 1871.

Dr. Schaefer.

Vertheilung der obligatorischen Lektionen vom 8. Dezember 1870 ab.
Rozkład nauk od 8. Grudnia 1870.

Lehrer. Nauczyciele.	II	III	IV	V	VI	VII	Summa.
Schaefer Ord. von II.	10 Lat. 2 Frnz.	2 Deutsch. 3 Gsch.			1 Lat.		18.
Beckhaus Ord. von III.	2 Deutsch. 6 Grsch. 3 Gsch.	10 Lat. 2 Frnz.	3 Gsch.				26.
Tabulski Ord. von V.	2 Poln. 4 Math. 1 Phys.	3 Math.	3 Math.	10 Lat. 3 Rechn.			26.
Degen Ord. von IV.		6 Grsch.	2 Deutsch 10 Lat. 6 Grsch. 2 Frnz.	2 Deutsch.			28.
Ratsch Ord. von VI u. VII				2 Geog. 2 Zeichn. 2 Schreib.	2 Geog. 4 Rechn. 2 Zeichn.	8 Deutsch. 5 Rechn.	27 + 2 Singstun- den = 29.
Rohrbach	2 evan. Religion.		2 ev. Relig.	3 ev. Relig.	3 evan. Religion. 3 Deutsch.		13.
Wojczyński	2 katholische Religion.			2 katholische Religion.			4.
Jasinski		2 Poln.	2 Poln.	3 Frnz. 1 Poln.	2 Poln. 9 Lat.		19.
Gürke					2 Schr.	4 Schr.	6.

Vertheilung der

vom 8. Dezember 1870 ab.
 lnia 1870.

Lehrer. Nauczyciele.	
Schaefer Ord. von II.	10 2
Beckhaus Ord. von III	2 D 6 3
Tabulski Ord. von V.	2 4 1
Degen Ord. von IV.	
Ratsch Ord. von VI u. VII	
Rohrbach	2
Wojczynski	1
Jasinski	
Gürke	

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN Gray Scale

A 1 2 3 4 5 6 8 9 10 11 12 13 14 15 17 18 19

R G B W G K Y M

	VI	VII	Summa.
	1 Lat.		18.
			26.
			26.
			28.
	2 Geog. 4 Rechn. 2 Zeichn.	8 Deutsch. 5 Rechn.	27 + 2 Singstun- den = 29.
	3 evan. Religion. 3 Deutsch.		13.
	katholische Religion.		4.
	2 Poln. 9 Lat.		19.
	2 Schr.	4 Schr.	6.

